

Utrecht, 16 mei 2024

Betreft: commissiedebat passend onderwijs

Geachte leden van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Op 29 mei spreekt u over passend onderwijs. Op de agenda staat de voortgang van de verbeteragenda passend onderwijs en de samenwerking tussen onderwijs en zorg. Als organisaties voor ouders en leerlingen krijgen wij over passend onderwijs helaas nog altijd veel signalen. In deze brief geven we daarom onze aandachtspunten mee gebaseerd op de praktijk van kinderen, jongeren en hun ouders.

Passend onderwijs in de praktijk

Kinderen willen het liefst in de buurt naar school en hebben daar soms wat extra's voor nodig. Een aangepaste ingang, een stilleruimte of een begeleider in de klas, leraren die tijd hebben om extra aandacht te geven en die zijn opgeleid om aan verschillende kinderen onderwijs te geven. Passend onderwijs moet ervoor zorgen dat deze kinderen op school de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. Ondanks de maatregelen in de 'verbeteraanpak passend onderwijs' blijven signalen over niet passend onderwijs onverminderd bij ons binnenstromen. Passend onderwijs blijkt op veel plaatsen helaas nog steeds een papieren werkelijkheid.

We zien dat het onderwijs verder onder druk komt te staan. In de klas is er onvoldoende tijd, expertise en ondersteuning. Leraren weten vaak niet hoe ze kunnen zorgen voor passende ondersteuning voor de leerling én voor henzelf. Als gevolg van het lerarentekort is er steeds minder ruimte voor kinderen die iets extra's nodig hebben. De klas is al zo vol, onderwijsondersteuners en zorgcoördinatoren staan zelf voor de klas. Dit leidt tot doorverwijzingen naar het speciaal onderwijs. Dat is vaak niet in het belang van de leerling en tegen hun eigen wens en die van hun ouders in.

Ouders worden vervolgens geconfronteerd met wachtlijsten, bij het speciaal onderwijs, de jeugdhulp en in de zorg. Inmiddels zitten meer dan 20.000 kinderen thuis en dit aantal neemt toe. We zijn bang dat als er niets structureels verbetert in de ondersteuning op school er alleen maar meer kinderen, op steeds jongere leeftijd, buiten het regulier onderwijs vallen. We zien een toename in meldingen van heel jonge kinderen, 4- en 5-jarigen, die uitvallen. Ook de Onderwijsinspectie constateert in de Staat van het Onderwijs 2024 dat de kwaliteit en doelgerichtheid van extra ondersteuning in het regulier onderwijs omhoog moet en de mogelijkheden voor maatwerk onvoldoende benut worden door gebrek aan kennis of de wil om dit te organiseren. Daarom is het bieden van betere ondersteuning aan kinderen op reguliere scholen de enige echte oplossing. We vragen u dan ook om in te zetten op concrete en haalbare doelen richting inclusief onderwijs. Door de expertise van het speciaal onderwijs in te zetten in de reguliere scholen, meer initiatieven mogelijk te maken waar kinderen samen naar school gaan en door in te zetten op het verder integreren van regulier en speciaal onderwijs, zorgvoorzieningen en kinderopvang.

Structurele verbeteringen zijn nodig: leraren, kleinere klassen, betere ondersteuning en inclusieve leeromgeving

Op de lange termijn is nodig dat er nu wordt ingezet op structurele verbeteringen in het hele onderwijs. Allereerst door de lerarentekorten aan te pakken. Leraren zijn overbelast, de klassen zijn te groot en ondersteuners staan zelf voor de klas. Meer handen in de klas is de meest effectieve manier om te zorgen voor beter passend onderwijs. Voor leraren moet het makkelijker worden om ondersteuning te organiseren voor kinderen of voor henzelf. We zien in de praktijk dat leraren vaak niet weten hoe de systemen werken en kennis en expertise missen. Scholen stellen dat er 'geen budget is voor ondersteuning', terwijl we zien dat die budgetten elders blijven liggen. Scholen verwijzen kinderen naar het speciaal onderwijs omdat ze geen middelen zouden hebben om de ondersteuning te bieden. Dat terwijl de kosten van het speciaal onderwijs vele malen hoger zijn, zeker als we de kosten van het leerlingenvervoer ook meenemen. Dit is dus geen geldprobleem, maar een systeemprobleem. Het lukt schoolbesturen, gemeenten en samenwerkingsverbanden niet om dit op te lossen. Daarom is een meer samenhangende aanpak, die stappen vooruit zet naar een inclusieve leeromgeving nodig, onder regie van het Rijk.

Op de korte termijn kan veel verbeterd worden

Ook op de korte termijn kunnen er al betekenisvolle stappen gezet worden. Daarom doen we ook suggesties die volgens ons nu al kunnen zorgen voor concrete verbetering. Een aantal van die stappen worden al gezet in de 'verbeteragenda' en contouren werkagenda inclusief onderwijs die wij steunen. We waarderen de inspanningen van OCW en alle betrokkenen hierbij. We zien onder andere positieve ontwikkelingen bij het opzetten van de ouder- en jeugdsteunpunten bij de samenwerkingsverbanden en het bevorderen van de samenwerking tussen regulier onderwijs speciaal onderwijs en de zorg. Ook lijkt er eindelijk schot te zitten in de ontwikkeling van een landelijke norm voor basisondersteuning en is er steeds meer ruimte voor digitaal afstandsonderwijs voor thuiszitters. Toch moet er meer gebeuren en vinden we dat het niet snel genoeg gaat. We vragen de Kamer in het bijzonder aandacht voor de volgende onderwerpen:

1. Handhaving zorgplicht

Er bereiken ons nog steeds te veel signalen dat scholen de zorgplicht ontwijken. Bijvoorbeeld door kinderen met een ondersteuningsbehoefte aan de poort te weigeren met een telefonische mededeling dat er voor hun kind geen plek is. Of scholen doen geen goed onderzoek naar de mogelijkheden die er zijn om deze kinderen te ondersteunen. Ook bij het doorverwijzen naar het speciaal onderwijs gaat er veel mis in de zorgplicht. Er wordt te snel overgegaan op een verwijzing, terwijl er nog geen ontwikkelingsperspectief (opp) is opgesteld. Ouders worden vaak slecht geïnformeerd over wat de aanvraag van een toelaatbaarheidsverklaring (tlv) inhoudt en komen er dan te laat achter dat school hun kind wil verwijzen naar het speciaal onderwijs. Op dat moment zien we ook dat andere reguliere scholen deze kinderen liefst buiten de deur houden. Ook zien we steeds meer kinderen die thuis wachten op een plek voor het speciaal onderwijs of behandeling in de jeugdhulp. Onduidelijk is wat de zorgplicht in de wachtperiode inhoudt. We zien hierop te weinig doortastend optreden vanuit toezicht. Wat kan de minister doen om dit echt aan te pakken en de zorgplicht te handhaven?

2. Leerlingenvervoer

Al jaren vragen ouders en leerlingen aandacht voor de enorme problemen in het leerlingenvervoer. Kinderen zitten, soms op hele jonge leeftijd, uren per dag in een taxi. Ook als ze niet ver van school wonen. Taxi's komen vaak te laat, of helemaal niet. Afgelopen jaar kwam het zelfs enkele malen voor dat kinderen 'kwijt' waren of simpelweg niet van school werden opgehaald. In de taxi doen zich soms onveilige situaties voor. Kinderen komen al overprikkeld op school aan en dan moet de dag nog beginnen. Ondanks een goed debat in de Tweede Kamer en vele beloftes vanuit het ministerie en de VNG is er concreet helaas nog weinig verbeterd. Er zijn vooral veel onderzoeken, brochures en handreikingen opgeleverd, maar geen concrete stappen in het verminderen van reistijden of een structurele herziening van het systeem van aanbestedingen. Ook is het vervoer nog steeds geen onderdeel van de afweging die wordt gemaakt voor een passende school. We missen de urgentie bij de betrokken partijen. Het blijft voor ons constant strijden om hierbij op een volwaardige manier betrokken te worden. Ook zijn we benieuwd hoe het concreet staat met de toezegging van de ambtsvoorganger van deze minister om de maximale enkele reistijd te verlagen naar 45 minuten.

3. Onderwijs, jeugdhulp en zorg

Onderwijs, jeugdhulp en zorg zijn nog steeds te veel los van elkaar georganiseerd. Voor het kind en het gezin maakt het niet uit welk schot we in de systemen hebben bedacht. Ze zijn niet geïnteresseerd in discussies over wat 'voorliggend' is, waarom ze worden doorgeschoven naar een andere partij of uit welk potje iets betaald moet worden. We willen dat deze toch al zwaarbelaste gezinnen niet steeds geconfronteerd worden met deze ambtelijke discussies en paarse krokodillen.

Het ultieme voorbeeld van zo'n schot is de eis vanuit sommige gemeenten dat kinderen een leerplichtonthefving moeten hebben om in aanmerking te kunnen komen voor zorgbudgetten. Bijvoorbeeld voor de toekenning van een pgb-budget. Dat terwijl aan de andere kant het ministerie van OCW inzet op allerlei initiatieven om het aantal ontheffingen van de leerplicht terug te brengen. Ieder kind moet gebruik kunnen maken van het recht op onderwijs. De tegenstrijdige bewegingen zijn daarom niet uit te leggen.

Er zijn diverse verbeterprojecten op het gebied van onderwijs en zorg, waaronder de experimenten zorg in onderwijstijd, collectieve inkoop zorg en digitaal onderwijs. Deze leiden in de praktijk echter nog niet tot meer mogelijkheden voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben of thuiszitten. Zo krijgen leerlingen met een lage belastbaarheid (o.a. door post-covid) nog onvoldoende onderwijs of begeleiding en vallen zij nog vaak uit. Ondanks dat de handreiking 'Digitaal afstandsonderwijs' duidelijkheid geeft over wat er nu al kan en mag, zien we in de praktijk dat leerlingen hiervoor afhankelijk zijn van de goodwill van de school en andere betrokkenen. Ook blijft de financiering van persoonlijke begeleiding of zorg op een reguliere school moeilijk. Dat komt mede doordat de collectieve inkoop zorg alleen voor het speciaal onderwijs geldt. Waarom kan dit niet voor het reguliere onderwijs mogelijk worden gemaakt?

Inclusief onderwijs kan een brug vormen tussen onderwijs, opvang en zorg.

Er lopen nu twee aparte trajecten: de route naar inclusief onderwijs (OCW) en de Hervormingsagenda jeugd (VWS) met ieder hun eigen overlegtafels met eigen landelijke vertegenwoordigers en eigen planning. Om tot inclusief onderwijs te komen moeten deze twee trajecten beter op elkaar worden afgestemd. Voor gezinnen staan zorg, opvang en onderwijs niet los van elkaar en zijn ze met elkaar verbonden.

Trek samen op met ouders en leerlingen

Te vaak voelen ouders zich overvallen door beslissingen en worden hun zorgen en aangedragen oplossingen niet serieus genomen. Ouders verliezen zo regie over hun kind, terwijl zij de verantwoordelijkheid dragen. Het samen optrekken met ouders en leerlingen is onontbeerlijk om een uitweg te vinden uit de vastgelopen staat van het onderwijs. Alle betrokkenen in beleid en praktijk, van bestuurder tot leraar, zullen ouders en leerlingen als gelijkwaardige partij moeten betrekken bij het vormgeven aan de noodzakelijke verbetering om onderwijs voor ieder kind toegankelijk te maken.

We zijn uiteraard graag bereid om de punten in deze brief nader toe te lichten. We wensen u een prettig en constructief overleg toe.

Lobke Vlaming
Directeur

ieder(in)

Illya Soffer
Directeur

BALANS
Landelijke oudervereniging

Joli Luijckx
Directeur

Deze brief wordt ondersteund door:

JONGPIT

